

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 40.

Lördagen den 10 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Strindlund**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Arvid Olsson till mig riktat följande frågor:

Har statsrådet uppmärksammat dessa skrivelser och de förhållanden inom vägförvaltningen, som i desamma påtalas?

Har statsrådet i så fall för avsikt att vidtaga erforderliga åtgärder till förhindrande av vad i skrivelserna påtalats?

De i första frågan åsyftade skrivelserna äro ingivna av schaktmästare Gust. Johansson i Kläckeberga, som i förevarande ärende inkom med sin första skrivelse till Konungen den 2 september 1937. I skrivelsen påpekade Johansson den betydande prisskillnaden mellan anbudena år 1935 och år 1937 å till entreprenad av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen utlämnade stensättningsarbeten i Blekinge samt gjorde gällande, att det överpris, som enligt hans mening uttagits av entreprenörerna år 1935, var resultatet av en mellan anbudsgivarna träffad prisöverenskommelse. Denna priskartell skulle ha möjliggjorts på så sätt, att någon av kartellens medlemmar hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anhållit om en mindre ändring i kontraktet, vilket beviljats och meddelats i brev till samtliga entreprenörer, som utfått handlingarna. Då dessa brev diariefördes, kunde anbudsgivarna med hjälp av diariet få reda på vilka som avgivit anbud. Johansson hemställde i anslutning till vad han sålunda anförde, att alla arbeten, till vilka statsbidrag utginge, och vilka icke utfördes i vägstyrelsernas egen regi med därför fast anställd ledningspersonal, skulle som villkor för statsbidrags erhållande vara annonserade i såväl Tidning för leveranser till staten som ortspressen.

I yttrande över skrivelsen anförde väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bland annat, att styrelsen vid anbudens prövning icke funnit grundad anledning till antagande att någon priskartell förelåg. Styrelsen hemställde att klagandens framställning icke måtte föranleda någon vidare åtgärd.

Med anledning av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yttrande ingav Johansson påminnelser i ärendet den 20 oktober 1937.

Innan ärendet slutbehandlades av Kungl. Maj:t anförde riksdagens revisorer under § 22 i sin år 1937 avgivna berättelse, bland annat, att revisorerna vid sin granskning av vägdistriktens räkenskaper observerat, att distrikten vid infordrande av entreprenadanbud i allt större utsträckning icke utfärdat inbjudning till allmän tävlan utan allenast infordrat anbud från vissa firmor. Revisorerna, som ansett sig böra fästa riksdagens uppmärksamhet på ovan påtalade förfaringsätt, ansågo det angeläget, att sådana åtgärder vidtoges att entreprenadförordningens föreskrifter bleve ovillkorligen bindande för vägdistriktet och att därvid jämväl tillsåges, att det i 18 § av sagda förordning

*Svar å
interpellation.*

Svar å interpellation. (Forts.)

medgivna mera summariska förfaringssättet tillämpades endast undantagsvis och i sådana fall, för vilka sagda paragraf uttryckligen vore avsedd.

Riksdagen anmälde i skrivelse (nr 308) den 27 maj 1938 sina beslut i anledning av revisorernas uttalanden och anförde i berörda punkt bland annat, att sättet för infordrande av entreprenadanbud vid vägdistrikten utvisade, att förhållandena på ifrågavarande område icke vore fullt tillfredsställande. Riksdagen funne sig därför böra ansluta sig till revisorernas förslag, att sådana åtgärder vidtoges, att, då det gällde utförande av med statsmedel understödda arbeten, med vilka medel automobilskattemedel äro att likställa, föreskrifterna i nämnda förordning (upphandlingsförordningen) bleve bindande för vägdistrikten.

Med anledning av vad sålunda förekommit utfärdade Kungl. Maj:t den 17 juni 1938 kungörelse (nr 396) om ändring i vissa delar av kungörelsen den 8 juni 1936 (nr 466) med närmare bestämmelser rörande tillämpningen av förordningen den 30 juni 1936 (nr 451) angående statsbidrag till den allmänna väghållningen i riket m. m., innefattande bland annat föreskrift, att till vägföretag, som utfördes på entreprenad, statsbidrag skulle utgå endast om vederbörande vägdistrikt i tillämpliga delar iakttagit gällande bestämmelser angående upphandling och arbeten för statens behov.

Under hänvisning till den sålunda utfärdade kungörelsen fann Kungl. Maj:t genom beslut den 30 juni 1938 Johanssons framställning icke föranleda någon åtgärd.

Formellt föranledde sålunda Johanssons framställning ingen Kungl. Maj:ts åtgärd. Genom utfärdande av nyssnämnda kungörelse blev hans hemställan i skrivelsen den 2 september 1937 reellt sett av Kungl. Maj:t bifallen.

Johansson har dessutom såväl före som efter Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut inkommit med åtskilliga skrivelser, i huvudsakligt syfte att visa, dels att en priskartell förelåg mellan anbudsgivarna å stensättningsarbeten i Blekinge år 1935, dels också att vissa större entreprenörer och särskilt en av dem, nämligen A. B. Vägförbättringar obehörigt gynnats av tjänstemän inom den statliga vägförvaltningen.

Beträffande sistnämnda förhållande ha påståendena som regel varit obestyrkta och allmänt hållna samt riktade mot ifrågavarande tjänstemannakår som helhet. Endast i undantagsfall ha namngivna tjänstemän angivits ha begått vissa bestämda tjänstefel. I den mån så skett, har vad som kan hava förekommit genom Johanssons egen försorg dragits under justitiekanslerns och justitieombudsmannens prövning genom särskilda skrivelser till dessa myndigheter, varför jag i detta sammanhang torde kunna förbigå, vad Johansson i detta hänseende anført.

I fråga om den av Johansson påstådda priskartellen mellan anbudsgivarna å stensättningsarbeten i Blekinge år 1935 kan en sådan givetvis ha förekommit. Det må emellertid framhållas att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i utlåtande över Johanssons skrivelse den 2 september 1937 anført att styrelsen vid prövning av anbudet icke fann grundad anledning till antagande, att sådan sammanslutning förelåg. Anbudet hade infordrats genom kungörelse dels i allmänna tidningarna, dels i tre större stockholmstidningar och dels i vissa landsortstidningar. I själva verket synes priskartellen, i den mån den existerat, icke heller ha blivit för Johansson uppenbar förrän år 1937. Vid utlysande av entreprenader å stensättningar i Blekinge år 1937 inkom nämligen, enligt vad jag från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inhämtat, Johansson själv med anbud, vilkas priser befunno sig i nära anslutning till de 1935 godkända eller cirka 40 % högre än de 1937 antagna anbudet. Först sedan väg- och vatten-

Svar å interpellation. (Forts.)

byggnadsstyrelsen i telegram den 5 augusti, bekräftade i skrivelser den 12 i samma månad, underrättat de anbudsgivare, vilkas anbud antagits, ingav Johansson den 2 september sin första skrivelse i ärendet till Konungen.

Vad i interpellationen eller i Johanssons skrivelser till Konungen säges om Svenska vägföreningen synes mig icke vara av beskaffenhet att böra upptagas till närmare prövning av Kungl. Maj:t. Svenska vägföreningen är en privat sammanslutning, som visserligen åtnjuter statsunderstöd men i övrigt icke har någon ställning inom den svenska vägförvaltningen. Johanssons skrivelser innehålla i denna del endast allmänna påståenden om ett samröre mellan A. B. Vägförbättringar och statstjänstemän, som äro medlemmar av föreningen, varigenom nämnda bolag anses indirekt erhålla ett obehörigt inflytande inom den statliga vägförvaltningen. Uppenbarligen vore ett förbud för statstjänstemän att tillhöra föreningen den enda åtgärd, som kunde vidtagas, därest genom denna ett dylikt obehörigt inflytande verkligen erhöles. Något bevis för att så verkligen är fallet har emellertid icke givits och något skäl, på vilket lagligen skulle kunna grundas ett förbud för statstjänstemän att tillhöra föreningen, föreligger icke.

Oberoende av vad som kan ha förekommit i de hänseenden, som i interpellationen beröras, är det emellertid klart, att jag är beredd att vidtaga varje åtgärd, som kan befinnas nödig för hävdande av det allmännas berättigade intressen. Med den under min företrädares ämbetslid utfärdade kungörelsen den 17 juni 1938 angående upphandlingsföreläggningens tillämpning fastställdes, att vid vägdistriktens utlysande av entreprenader inbjudan till en allmän tävlan städse skulle utfärdas. Huruvida garantier härigenom vinnas mot priskarteller är självfallet ovisst. Jag erinrar om att vid utlysande av entreprenaderna för stensättningsarbeten i Blekinge 1935, då en priskartell påstås ha varit i verksamhet, en allmän inbjudan till anbuds ingivande utfärdades. Men givet är, att i den mån förhållandena visa, att andra åtgärder kunna vara påkallade för tillvaratagande av det allmännas intressen, jag också är beredd att vidtaga dem.

Härpå yttrade:

Herr **Olsson** i Stockholm: Herr talman! Jag ber att få rikta ett tack till chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Strindlund för hans ganska utförliga svar på den interpellation jag framställt. Särskilt vill jag uttala min tillfredsställelse över det löfte, som statsrådet gav i slutet av sitt svar, där han meddelade att man skulle övervaka de fula fiskar, som eventuellt söka skära pipor i vassen på det allmännas bekostnad. Jag tror, att det löftet är synnerligen värdefullt, därför att vi ha sett, hur även under den allra sista tiden, t. o. m. sedan denna interpellation framförts i riksdagen, på olika håll ute i landet flera försök gjorts att kringgå bestämmelserna.

Vad svaret i övrigt ger vid handen är också ganska intressant. Enligt de uppgifter, som där lämnas, skulle väg- och vattenbyggnadsstyrelsen knappast äga kännedom om vad som försiggår ute i vägdistriktet, medan statsrevisorererna, vilka endast under en mycket kort period arbeta med sin granskning, kommit underfund med att sådant förekommer, som måste bli föremål för en rätt skarp anmärkning. Statsrevisorererna gjorde ju föregående år, såsom alla veta, en mycket bestämd anmärkning på de förfaringsätt, som tillämpas inom skilda vägdistrikt. Nästan samtidigt uttalar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med anledning av en skrivelse av schaktmästare, herr Johansson, att ingenting hade förekommit, som kunde ge anledning för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att ingripa. Det är ju högst märkvärdigt, att det statens verk,

Svar å interpellation. (Forts.)

som närmast har att syssla med dessa problem, icke har kunnat upptäcka vad som sker, kanske bakom dess rygg, då statsrevisorerna kunnat göra det kanske under en blixtnöje och genom att taga några få stickprov här och var.

Statsrevisorerna ha ju för riksdagen anmält, att de anse, att de föreskrifter, som finnas i förordningen, böra bli ovillkorligen bindande för vägdistriktet och att man jämväl bör tillse, att det i § 18 av förordningen medgivna mera summariska förfaringsättet tillämpas endast undantagsvis och i sådana fall, för vilka sagda paragraf uttryckligen vore avsedd. Statsrevisorerna ha således mycket klart sagt ifrån sin uppfattning, och riksdagen har också accepterat denna, att föreskrifterna skola vara ovillkorligen bindande.

När sedan Kungl. Maj:t gör anmälan om statsrevisorernas uttalande och riksdagens skrivelse till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, så får denna anmälan en något uppmjukad form, som kan ge anledning till uppmuntran av, jag skall inte säga vissa manipulationer, men ett visst svängrum för dem, som söka manipulera i detta avseende. Det anföres ju också i statsrådets svar i dag, att man i denna kungörelse har meddelat, att »till vägföretag, som utfördes på entreprenad statsbidrag skulle utgå endast om vederbörande vägdistrikt i *tillämpliga delar* iakttagit gällande bestämmelser angående upphandling och arbeten för statens behov». Härvidlag har man alltså ändrat statsrevisorernas uttalande »ovillkorligen bindande» till »i tillämpliga delar». Jag tycker mig finna, att man genom denna uppmjukning har lämnat ett så pass gott svängrum, att om några vägdistrikt vilja manipulera med entreprenader vid sidan om och icke utannonsera dem eller på annat sätt söka hjälpa en eventuell priskartell, ha de möjlighet därtill.

Det har ju även sedan interpellationen framställt förekommit rätt uppmärksamhet och graverande förhållanden. Vi behöva då icke gå till södra Sverige, d. v. s. till Blekinge och dess stensättningsarbeten eller till Kristianstads län, som är mycket omtalat i schaktmästare Johanssons skrivelser till Kungl. Maj:t, utan vi kunna finna exempel på betydligt närmare håll. Det är inte länge sedan de dagliga stockholmstidningarna hade anledning syssla med några entreprenader beträffande Uppsalavägen. Vid en vägstämma, som hölls i Sportpalatset här i Stockholm, rullades hela denna fråga upp, och det var intressanta interiörer som blottades. Under en diskussion på grund av en framförd motion framkom det, att man icke hade annonserat entreprenaderna, utan att vägdistriktets ordförande i stället hade telefonledes satt sig i förbindelse med några firmor, som därefter hade fått inge anbud. Om man gör en jämförelse mellan de firmor, vilka enligt vad som framkom vid denna vägstämma hade fått en vink om att inlämna entreprenadanbud, och dem, som återfinnas i schaktmästare Johanssons skrivelser till Kungl. Maj:t, framför allt i hans senaste skrivelse av den 13 februari i år, är det icke mindre än fem firmor, som återfinnas på bägge hållen, och deras namn återkomma ständigt, då det gäller sådana entreprenader. Utan att nu ingå på flera konkreta exempel vill jag endast säga, att jag hört, att det även på andra håll gått till på liknande sätt.

Det är inget tvivel underkastat, att det system, som här har utbildat sig, börjar bli ganska betänkligt, och det är därför med största tillfredsställelse, som vi i dag noterat, att nuvarande statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet har lovat att taga itu med dessa missförhållanden, så att de icke längre skola få fortsätta. Om vidare väg- och vattenbyggnadsstyrelsens chef från detta verks utgångspunkter också ville titta litet närmare på förhållandena, tror jag att det skall finnas möjligheter att komma tillrätta med de rådande missförhållandena.

Svar å interpellation. (Forts.)

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Jag ber att i anledning av denna interpellation få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk för en kort stund.

Jag skulle nästan tro, att det förhållande, som interpellationen bygger på, icke riktigt är det faktiska och som man egentligen bör utgå ifrån, när man ställer en fråga sådan som herr Olsson i Stockholm här gjort. Jag ber att få erinra om, att väghållningsdistrikten själva hittills visat sig synnerligen angelägna om att kunna nedbringa sina kostnader så mycket som möjligt, utan att det utförda arbetet därför skall behöva bli sämre utfört. Var och en med erfarenhet av dessa saker vet mycket väl, att man ibland kan få in en bud, som äro så förbluffande låga att man måste fråga sig, om övriga anbudsgivare verkligen tänkt skära för sig i vinst så kolossalt mycket som deras anbud ligga över det antagna. Vissa företag eller personer, som ingiva anbud å utbudna entreprenader, sakna i många fall alla rimliga förutsättningar att utföra och färdigställa arbetena. Som säkerhet erbjudes ofta borgensmän, som icke kunna godtagas för de i många fall höga ansvarighetsbeloppen.

En annan sak, som man i detta sammanhang också bör beakta, är, att annonseringen bör ske med urskillning så att man icke plottrar bort pengarna genom att i tidningarna infordra anbud på varenda spade, korp eller spett, som vägdistrikten behöva. Jag anser, herr talman, att vägdistrikten, som äro måna om att nedbringa kostnaderna för utförda arbeten, böra givas viss handlingsfrihet härutinnan. Kloket och förnuft bjuder att man lämnar sådant medgivande. Skall man gå in för att även den minsta sak, som ett väghållningsdistrikt behöver, skall genom annonser utlysas på entreprenad för att man skall få statsbidrag, tycker jag verkligen synd om systemet. Väghållningsdistrikten själva bidra ju med sin anpart av kostnaderna och äro sålunda i synnerlig hög grad intresserade av att få ett arbete utfört så väl och så billigt som möjligt.

Herr talman! Jag har med anledning av den nu besvarade interpellationen velat framhålla dessa synpunkter på frågan.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2.

Föredrogs utrikesutskottets memorial, nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med återkallande av propositionen nr 282 angående överenskommelse om skyddet av Ålandsöarnas neutralitet.

Därvid yttrade:

Herr **Hagberg** i Luleå: Herr talman! Även om det förhåller sig så, att man nu, såsom det brukas, kommit överens med de större partiernas ledare om att icke diskutera den slutliga gravläggningen av detta års viktigaste fråga, så kan jag inte underlåta att göra några randanteckningar till vad som har förevarit.

Jag vill då för det första uttala min stora tillfredsställelse med att regeringen har dragit tillbaka sin proposition. För det andra vill jag säga, att jag skulle ha funnit det vara ändå mycket bättre, om inte det famösa beslutet om en urtima riksdag hade hängt på regeringens senaste proposition i denna fråga såsom ett försök att upprätthålla skenet — jag förmodar att det knappast kan få någon större betydelse. Jag registrerar med tillfredsställelse, att utskottet varken tagit ställning för eller emot, när det gäller detta besked från regeringens sida. Skulle en urtima riksdag sammankallas i sommar,

Ang. återkallande av propositionen nr 282 angående överenskommelse om skyddet av Ålandsöarnas neutralitet.

Ang. återkallande av propositionen nr 282 angående överenskommelse om skyddet av Ålandsöarnas neutralitet. (Forts.)
 vill jag uttala den förhoppningen, att dess verksamhet skall inskränka sig till att meddela Finland, att Sverige finner med sina intressen förenligt att draga sin hand ur denna affär och att inte vidare engagera sig i den äventyrliga befästningsplanen.

Herr talman! Ända från det ögonblick, då denna fråga började bli aktuell, har den grumlats av en rad omständigheter, som det i detta sammanhang bör erinras om. Första gången denna befästningsplan uppstod var inte — detta har jag sagt tidigare — i Sverige eller vårt finska grannland, utan den presenterades för första gången i en tysk militärtidskrift, som hade gjort mycket ingående undersökningar av denna fråga, och den vidarebefordrades därefter genom översättning av artikeln i fråga till den svenska pressens läsare.

Den oklarhet, som redan från början vidlådde denna historia, har fortsatt sedan frågan kommit under den svenska regeringens och riksdagens behandling. Jag vill anföra några exempel härpå. Den 22 mars i år förklarade utrikesministern inför riksdagens andra kammare, att »inom utrikesnämnden har Ålandsfrågan, alltifrån förebuden och till nu, förekommit den 31 mars, den 2 maj, den 18 juni, den 28 juli, den 8 september, den 30 september, den 18 november 1938 ävensom den 10 januari, den 6 mars och den 21 mars detta år». I propositionen nr 282 till årets riksdag har man givit en helt annan framställning. Där meddelas på sid. 11, att den 2 maj 1938 är det första datum, då regeringen tillsammans med utrikesnämnden har behandlat denna fråga. Jag frågar mig då: föreligger här en tillfällig glömska från vederbörande, som redigerat ut denna proposition? Jag vill inte bestrida, att så kan vara fallet, men jag håller det för ganska otroligt. Det ligger närmare till hands, såsom jag ser saken, att man med utelämnandet av det ganska viktiga datum den 31 mars 1938 velat grumla intrycket av vad som föranledde regeringen och riksdagen att börja befatta sig med Ålandsproblemet.

Jag har i en tidigare debatt här i riksdagen erinrat om några data, som visa ett omedelbart samband mellan Sveriges och Finlands regeringars beslut att taga itu med Ålandsfrågan och de påståenden, som gjorts i pressen att dessa beslut föranletts av anvisningar från tyskt håll. På sid. 6 i proposition nr 282 ger man riksdagen den uppfattningen, att initiativet till befästningarna tagits av Sverige, i det att man säger, att den finska regeringen först i april 1938 genom en kommuniké, som är dagtecknad den 12 april, vänt sig till Sverige i Ålandsfrågan. Man säger där vidare, att regeringarna därefter vidtogo åtgärder för att militärt och folkrättsligt klarlägga problemet och att den 4—8 juli, tror jag det var, en svensk-finsk officersdelegation besökte Åland för utredning i frågan. Men enligt vad som officiellt meddelats besöktes Åland redan den 15 mars av en finsk militärdelegation, som kartlade hela befästningsområdet. Detta tyder ju på att uppgiften om att den finska regeringen först i april månad började befatta sig med frågan, inte röjer hela sanningen.

I sitt tal den 22 mars förklarade utrikesminister Sandler att »genomförandet» — d. v. s. av befästningsplanen — »dock blir beroende av medverkan av intresserade tredje makter, av den parlamentariska behandlingen i Sverige och Finland, däri inbegripet behandlingen i Ålands landsting, av vissa frågor samt av ett beslut i N. F:s råd, fattat i den ordning, som avses i artikel 7».

Åland hade redan före befästningspropositionens framläggande sagt ifrån, att det inte ville vara med om några befästningar, och Åland hade, innan Sverige och Finland förde frågan inför folkförbundet, i en särskild adress till folkförbundet sagt ifrån, att det inte ville vara med på någon förändring av gällande status för dess vidkommande. I folkförbundet har Sovjetunionen

Ang. återkallande av propositionen nr 282 angående överenskommelse om skyddet av Ålandsöarnas neutralitet. (Forts.)

sagt nej till befästningsplanen. Folkförbundet har inte heller godkänt densamma, och England och Frankrike ha — det kan vem som helst kontrollera — i sina svar faktiskt gjort frågan om godkännande av befästningsplanen beroende av folkförbundets och Sovjetunionens godkännande. Trots detta arbetar utrikesminister Sandler i tre dagar nere i Genève för att trumfa igenom ett beslut om Ålands befästande och spekulerar därvid uppenbarligen i att detta skall vara möjligt i kraft av den klausul, som säger att för ändring av Ålandskonventionen behöves endast $\frac{2}{3}$ majoritet.

I går kväll förklarade utrikesministern, att han i folkförbundet icke hotat med Sveriges utträde, därest folkförbundet skulle vända sig emot den svensk-finska framställningen. Det väsentliga är nu icke, om ett sådant hot verkligen framställts, utan det väsentliga är, om svenska regeringen och vederbörande departementschef försökt trumfa igenom denna plan genomförande i folkförbundet emot en stormakt, vars intressen i detta sammanhang icke gärna kunna diskuteras.

När utrikesministerns eget huvudorgan här i Stockholm under dessa dagar under demonstrativa rubriker noticerat den hjältekamp som utrikesministern fört nere i Genève emot Sovjetunionen, ligger det ju nära till hands att antaga, att, även om han icke använt utträdeshotet på det mest eftertryckliga sätt som varit möjligt, han likväl försökt vinna gehör för planens genomförande. Det hela misslyckades emellertid. Det underliga är nu att sedan utrikesministern, efter vad jag refererat, inför riksdagen den 22 mars har förklarat, att frågan om ett genomförande av Stockholmsplanen vore beroende av Ålandsbefolkningens och folkförbundets godkännande etc., reser han hem och förklarar i en intervju, som distribueras av Tidningarnas telegrambyrå, att för den svenska regeringens inställning till Stockholmsplanens genomförande på föreliggande grundval föranleder rådsbehandlingen icke någon ändring, då det gäller att vidare fullfölja saken. Jag vill med tillfredsställelse konstatera, att när regeringen nu beslutat återtaga propositionen i Ålandsfrågan, så innebär detta någonting helt annat än vad man kunde utläsa av utrikesministerns förklaring till den svenska pressen vid hans hemkomst från Genève. Men här är ytterligare en dunkel fråga. Man måste fråga sig: När Finland trots Sveriges handlingsätt och trots utgången i Genève försöker genomtrumfa ett beslut om befästningar på Åland, har detta då skett med den svenska regeringens goda minne? Är detta icke fallet, blir saken enligt min mening ännu allvarigare. Det hela utgör då endast en bekräftelse på vilken svag grund, som samarbetet mellan Finland och Sverige i denna fråga är baserat. Skulle alltså det svensk-finska samarbetet i denna fråga icke vara mera värt än att Finland emot den svenska regeringens vilja och uppenbarligen emot den svenska riksdagens vilja kan genomtrumfa en ordning, som också folkförbundet har motsatt sig, är ju detta samarbete icke mycket att bygga på.

Jag påpekade redan när riksdagen den 30 januari i år behandlade denna fråga, att det förelåg en viss oklarhet beträffande tillvaratagandet av Sveriges rättigheter på Åland. I propositionen sades ju, jag citerar: »... samt skall ämbets- och undervisningsspråket vid staber och truppförband inom landskapet vara svenska». Herr talman! I förra veckan behandlade den finska riksdagen frågan om befästningar på Åland. I ett referat, som utsänts av Tidningarnas telegrambyrå, ett citat, som jag för övrigt klippt ur tidningen Social-Demokraten läser jag nu följande: »För andra behandling föredrogs vidare förslaget till lag om inbyggarnas på landskapet Åland delaktighet i rikets försvar. Under detaljbehandlingen föreslog riksdagsman von Born,

Ang. återkallande av propositionen nr 282 angående överenskommelse om skyddet av Ålandsöarnas neutralitet. (Forts.)

svenska folkpartiet, att lagen skulle godkännas i sådan form, att stabernas och truppavdelningarnas ämbetspråk är svenska. Riksdagsman Estlander, svenska folkpartiet, föreslog ett tillägg enligt vilket undervisnings- och kommandospråket för de från svenskspråkiga delar av fastlandet sammansatta truppavdelningarna, som förlagts till Åland, skall vara svenska. Båda dessa förslag förkastades.» Och så läser jag återigen i regeringens proposition, att ämbets- och undervisningspråket vid staber och truppförband inom landskapet Åland skall vara svenska. Måste man då icke fråga sig: vilkendera framställningen är felaktig, den som givits i den kungl. propositionen eller den som givits i det meddelande, som utsänts av Tidningarnas telegrambyrå om behandlingen av denna fråga i Finlands riksdag? Om den sistnämnda framställningen är riktig, så har ju Sverige dragits vid näsan i denna fråga, och löftena till Sverige och till Ålands befolkning om, att garantier skulle skapas för det svenska språkets ställning, endast varit tomma löften, som till intet förplikta och som brutits i samma ögonblick som de skulle genomföras.

Ännu en anmärkning! Utrikesministern förklarade vid hemkomsten från Genève, att han icke hade trott på något ryskt motstånd mot befästningsplanerna. Jag betvivlar för min del icke, att utrikesministern var i god tro, men måste då icke frågan ställas, om det är att handlägga en så viktig sak och en för vårt lands hela framtid så avgörande fråga på det sätt som bör ske, när man på så lösa boliner går att fullfölja frågan inför såväl den svenska riksdagen som inför folkförbundet.

Vidare vill jag erinra riksdagen om själva det militärpolitiska resonemang, som man tagit till utgångspunkt för förslaget till riksdagen. I det yttrande som försvarsstabschefen avgivit och som bifogats propositionen heter det — det står på sid. 14 i propositionen: »Om en stormakt komme i besittning av Åland, skulle avsevärda delar av Sveriges i och för sig fåtaliga stridskrafter komma att bindas för eventuellt lokalförsvaret längs Norrlandskusten, och detta även om Finland i övrigt vore intakt. Vidare skulle våra sjöförbindelser, främst till Norrland, kunna i stor utsträckning behärras, varjämte, på grund av möjligheterna till flygbasering på Åland, riskerna för flyganfall mot stora delar av vårt land väsentligt skulle ökas.» Vidare: »Med hänsyn till de betydande strategiska fördelar, vilka i händelse av en allvarlig konflikt mellan Östersjöstater skulle tillfalla den krigförande part, som lyckades taga Åland i besittning, måste det befaras, att ett företag med detta syfte kunde komma till utförande.» Hela detta resonemang är, såvitt jag förstår, ett resonemang mot befästningar på Åland, ty det bestyrker, hur allvarligt Sveriges läge skulle bli i händelse av att ett befäst Åland komme i händerna på en stormakt, som ville avtvinga Sverige vissa medgivanden. Det bekräftar, att den opposition, som ända sedan år 1809 på svensk sida framkallats av alla planer på anläggande av befästningar på Åland, är det lika motiverat att vidhålla den dag, som i dag är, som det har varit vid tidigare tidpunkter. På sid. 15 i propositionen framhålles det också, att mellan Lågskär och svenska kusten avståndet är så stort, att Bottniska viken kan spärras endast genom fästningar på båda sidorna. Det betyder ju, att befästningar på Åland för Sveriges vidkommande i verkligheten icke lämna något skydd under annan förutsättning, än att Finland in i det sista lojalt står på Sveriges sida och förhindrar, att den omnämnda positionen utnyttjas av en stormakts fartyg. Även om man tack vare ett sådant samarbete skulle hava kanoner på båda sidor, kanoner vilkas räckvidd vore så stor, att det under alla förhållanden vore garanterat, att inga främmande krigsfartyg kunde komma in i Bottniska viken, så skulle befästningarna naturligtvis icke utgöra något hinder för att taga flygvägen

Ang. återkallande av propositionen nr 282 angående överenskommelse om skyddet av Ålandsöarnas neutralitet. (Forts.)

över Åland. Det betyder ju för det första, som jag redan sagt, att Finland kan släppa in ett annat lands fartyg i Bottniska viken. Det betyder för det andra, att ett annat land, som erövrat befästningarna på Åland, även om Sverige har aldrig så starka befästningar på den svenska sidan, kommer att ha fullständigt fri passage in i Bottniska viken.

Man har sagt, att faran skulle vara ännu större, om Åland vore obefäst. Jag bestrider det dels med stöd av den historiska erfarenhet, som visar, att Åland under 130 år med undantag av vid två särskilda tillfällen, varit obefäst. Motsättningen mellan Tyskland och Ryssland har tidigare varit lika stor som den i dag är. Det har varit krig mellan dessa stater, men Ålandsfrågan har ändå aldrig blivit något problem ur svensk synpunkt. Jag har redan tidigare framhållit i riksdagen, att det med tanke på de ansträngningar, som med all säkerhet komma att göras för att köra bort en inkräktare, skulle vara ett långt allvarigare äventyr för en stormakt att ockupera ett obefäst Åland och försöka bita sig fast där, än vad det skulle vara att låta sina soldater krypa in i färdiga befästningar.

Hela det förda resonemanget vilar för övrigt på den förutsättningen, att Finland och Sverige stå neutrala och troget hålla ihop. Jag tror icke på den förutsättningen. Jag tror, att ingen, som följer med vad som sker i dagens Finland, gör sig några illusioner om möjligheten av ett sådant samarbete. Jag vill icke därmed bestrida den goda viljan hos den nuvarande finska regeringen, men jag vill bestrida att, i händelse av att Finland och Sverige under ett stormaktskrig skulle få mottaga ett ultimatum, Finland besitter tillräckliga militära resurser för att giva eftertryck åt sina förklaringar. I denna överenskommelse med Finland har det stipulerats en rad skyldigheter för Sverige, men Sverige har enligt överenskommelsen icke en enda rättighet på Åland. Den finska regeringen har icke medgivit Sverige att genom egna åtgärder garantera, att tilloppet till Bottniska viken blir igenkorkat. Den socialdemokratiska tidningen »Ny Tid» använde för en tid sedan, innan man ännu var klar över, att regeringen sysslade med planer på Ålands befästande, liknelsen att ett befäst Åland vore en pistol, riktad mot Sveriges hjärta. Sveriges utrikesminister har sagt åt Finland: var så god, ladda pistolen och håll den mot Sverige i tio år på det enda villkoret, att pistolen, om det blir allvar, riktas mot annat håll. Det är en spekulation, en spekulation, där man väger chanserna för och emot, och där, som jag ser saken, det står tio chanser för att Sverige förlorar mot en chans, att Sverige klarar sig.

Möjligt är, att man trots detta faktiskt har lyckats skapa en mycket stark opinion för detta projekt, som ur svensk synpunkt måste betraktas som ett självmordsprojekt. Exempelvis en sådan tidning som Nya Dagligt Allehanda förklarar, att »det är en livsfråga för Sverige, att Åland blir befäst». Detta visar, att man har lyckats suggerera dem, som tidigare varit bestämda motståndare till alla planer på anläggande av befästningar på Åland. Det visar också, vad denna linje verkligen innebär. Detta är verkligen en seger för herr Sandler! Man kan ju icke komma ifrån, att det om hans skicklighet att övertyga är ett överbetyg, men, som jag ser saken, är detta betyg icke allt för mycket värt.

Jag har så pass utförligt uppehållit mig vid dessa saker, emedan det gjorts gällande, att vi, som först av alla slogo alarm i denna fråga och, från svenska synpunkter med hänsyn till Sveriges intressen, vände oss mot varje tanke på Ålands befästande, bytt ståndpunkt. När riksdagen behandlade denna fråga den 22 mars, uppehöll jag mig i mitt anförande icke så mycket vid just denna sida av saken. Jag ansåg det vara viktigare att då taga upp till behandling de

Ang. återkallande av propositionen nr 282 angående överenskommelse om skyddet av Ålandsöarnas neutralitet. (Forts.)

försök, som gjorts framför allt från Ålandskommittéens sida att driva in en kil mellan Sverige och Finland, politiska försök, som jag ansåg icke tjäna något svenskt intresse. Jag slutade, efter det jag konstaterat, att neutralitetspolitiken vore en dålig spekulering, mitt anförande med följande ord: »Och i samma spekulering ingås en överenskommelse mellan Sverige och Finland om Ålands bevästande, som enligt min uppfattning intet av dessa länder har något intresse av, och som kommer att högst väsentligt försvåra genomförandet av det program, som man säger sig vilja gå in för, nämligen en svensk och nordisk neutralitetspolitik.»

Herr talman! Det återstår att säga ett par ord om nuvarande läget. Alla här äro överens om, att Sveriges utrikesminister med sin Ålandspolitik har försatt vårt land i ett mycket obehagligt läge. Han har åstadkommit, att Finland handlar på ett annat sätt i Ålandsfrågan i dag än vad man överenskommit om och än vad Sverige handlar. Han har bibringat de flesta övertygelsen om, att vi hava dragits in i äventyrligheter, ur vilka vi så snart som möjligt böra försöka finna en utväg, och därtill har han lyckats skapa en viss motsättning mellan de stormakter, Sovjetunionen, England och Frankrike, genom vars militära samarbete vi allesammans hoppas, att freden skall kunna bevaras i Europa. Jag tycker det bör vara nog. Redan i årets remissdebatt ställde jag frågan, huruvida man icke, när regeringen ändå rekonstruerades, i stället för att flytta på socialministern, som ju satt vissa spår efter sig i den svenska reformpolitiken, borde hava gjort ett utbyte på utrikesministerposten. Ett utrikesministerskifte vore i dag mera motiverat än någonsin tidigare. Herr Sandler använde i går uttrycket misslyckande. Om någon misslyckats, så är det herr Sandler i denna fråga. Jag kan icke tänka mig att man under vanliga förhållanden skulle kunnat begå en sådan dundertabbe och fortfarande sitta kvar som utrikesminister.

Herr talman! I propositionen förklaras, och det har också förklarats i de debatter, som förts om Ålandsfrågan, att frågan om Ålands bevästande aktualiserats av folkförbundets vanmakt och oförmåga att försvara den konvention, som en rad makter och folkförbundet tillsammans upprättat. När man talar om folkförbundets vanmakt, så kanske det icke skadar att erinra om, att anledningen därtill är icke bara Englands och Frankrikes hållning. Folkförbundets vanmakt beror även på småstaternas och icke minst på Sveriges hållning. Sverige har vid de få tillfällen efter regimskiftet i Tyskland, då man verkligen i folkförbundet försökt strama upp sig — med ett undantag, nämligen när det gällde sanktionerna mot Italien — uppträtt mot folkförbundet och mot de stater, som försökt åstadkomma en uppstramning. Vi skörde i dag frukterna av denna politik. Jag angrep den redan år 1933. Jag angrep den på nytt år 1934. Det har nästan icke gått ett år utan att den svenske utrikesministern genom sitt uppträdande givit ett stöd åt de krafter i folkförbundet, som arbetat på att göra det till vad det f. n. är, ett i politiskt avseende tämligen betydelselöst instrument.

Jag har velat göra dessa anmärkningar, och jag har icke avstått därför att det är många av riksdagens ledamöter, som nu vilja komma hem så snart som möjligt. Jag har haft djärvheten att taga kammarens tid i anspråk, när man nu slutgiltigt avvecklar denna årets viktigaste fråga på detta för regeringen så snöpliga sätt.

Herr Vougt: Herr talman! Det är icke av det skälet, att man vid denna sena timme av riksdagsarbetet icke bör besvara kammaren, som jag avstår från att närmare ingå på denna sak. Det är klart att om det funnits anledning för

Ang. återkallande av propositionen nr 282 angående överenskommelse om skyddet av Ålandsöarnas neutralitet. (Forts.)
oss att nu taga upp en debatt i Ålandsfrågan vi icke skulle låtit hindra oss därifrån därför att riksdagen nu står inför sin avslutning.

Med anledning av herr Hagbergs i Luleå anförande anser jag mig dock med de möjligheter jag har att bedöma regeringens och utrikesministerns politik i denna sak böra säga, att den skötts med lika stor klokhet som fasthet.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Den talare på Norrlandsbänken, som nu en lång stund frestat kammarens tålmod, har tillåtit sig använda uttryck, som av åhörarna kanske skulle kunna tolkas så, att kammarens flertal eller svenska folkets flertal skulle stå bakom hans åsikt. Tillåt mig emellertid, herr talman, att utan att ingå på någon debatt i sak få konstatera, att talaren på Norrlandsbänken är mycket isolerad, och vidare säga, att det svenska folket och dess ombud borde på det starkaste reagera emot att i den svenska riksdagen få förekomma anföranden så färgade av hänsyn till utländska synpunkter och intressen, som det vi nyss hörde.

Vidare anfördes ej. Memorialet lades till handlingarna.

§ 3.

Föredrogs och lades till handlingarna utrikesutskottets memorial, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med återkallande av propositionen nr 283 angående förslag till lag om ändrad lydelse av § 28 mom. 2 värnpliktslagen den 30 juni 1936 (nr 443).

§ 4.

Föredrogs utrikesutskottets utlåtande, nr 9, i anledning av väckta motioner angående Ålandsfrågan.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 5.

Föredrogs och lades till handlingarna utrikesutskottets memorial, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse med återkallande av propositionen nr 165 angående godkännande av ett i London den 21 december 1938 undertecknat avtal mellan Danmark, Finland, Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland, Norge samt Sverige angående begränsning av flottrustningar och utväxling av upplysningar om byggnad av krigsfartyg.

§ 6.

Föredrogs vart efter annat:

utrikesutskottets memorial, nr 11, angående ersättning till dess tjänstemän;
bevillningsutskottets memorial, nr 41, angående ersättning åt av utskottet vid behandling av vissa ärenden anlitade biträden; samt

bankoutskottets memorial och utlåtanden:

nr 70, angående instruktion för nästkommande riksdags bankoutskott;

nr 71, angående ändrade bestämmelser i bankoreglementet och reglementet för riksgäldskontoret rörande kompetensvillkor för erhållande av tjänst i riksbanken och riksgäldskontoret;

nr 72, i anledning av fullmäktiges i riksbanken förslag till ändring i vissa delar av bankoreglementet;

nr 73, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning med förslag till personalförteckning samt till avlönings- och pensionsstat för riksbanken m. m.; och

nr 74, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag till ändring i vissa delar av reglementet för riksgäldskontoret.

Vad utskotten i dessa memorial och utlåtanden hemställt bifölls.

§ 7.

Till avgörande företogs bankoutskottets utlåtande, nr 75, angående reglementen för budgetåret 1939/40 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis och att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17.

Lades till handlingarna.

Punkten 18.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 19 och 20.

Lades till handlingarna.

§ 8.

Föredrogos vart efter annat

bankoutskottets utlåtande, nr 76, angående tilläggsarvoden till sekreterarna hos andra kammaren samt konstitutions- och bevillningsutskotten; och

första lagutskottets memorial, nr 48, angående arvode åt dem, som inom första lagutskottet biträtt vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till allmän förfogandelag m. m. jämte vissa andra ärenden.

Vad utskotten i nämnda utlåtande och memorial hemställt bifölls.

§ 9.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 257, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk avlöningsförstärkning

och provisoriskt dyrortstillägg åt vissa befattningshavare m. m. jämte i ämnet väckta motioner blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 10.

Till avgörande företogs härefter statsutskottets utlåtande, nr 258, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlöningsanslag under riksstatens fjärde huvudtitel.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis och att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—9.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 10.

Lades till handlingarna.

§ 11.

Härefter företogs till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 259, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1939/40 m. m.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis och att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

§ 12.

Föredrogos vart efter annat

statsutskottets utlåtanden:

nr 260, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1938/39, i vad propositionen avser anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar; och

nr 261, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda förslag om anslag till förskott av kostnader för uppgörande av byggnadsplaner; samt

bankoutskottets utlåtanden:

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändring i vissa delar av civila tjänstepensionsreglementet den 30 juni 1934 (nr 442);

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändring i vissa delar av militära tjänstepensionsreglementet den 17 maj 1935 (nr 167);

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag om ändring i vissa delar av allmänna familjepensionsreglementet den 16 oktober 1936 (nr 542); och

nr 69, i anledning av delegerades för riksdagens verk förslag till ändring i vissa delar av tjänstepensionsreglementet för riksdagens verk och familjepensionsreglementet för riksdagens verk.

Kammaren biföll vad utskotten i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13.

Ang. beräk-
ning av bevill-
ningarna för
budgetåret
1939/40
m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 40, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1939/40 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Jämlikt § 40 riksdagsordningen hade bevillningsutskottet i detta betänkande avgivit förslag till beräkning av de särskilda bevillningarnas belopp för budgetåret 1939/40 vid tillämpning av gällande eller vid innevarande riksdag fastställda grunder.

På sätt framginge av det vid årets statsverksproposition fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 4 januari 1939 (bilaga till 1939 års statsverksproposition: inkomster å driftbudgeten) hade chefen för finansdepartementet nämnda dag underställt Kungl. Maj:ts prövning finansplan och beräkning av inkomster å driftbudgeten för budgetåret 1939/40 jämte därmed sammanhängande frågor.

I en den 12 maj 1939 dagtecknad proposition, nr 305, hade Kungl. Maj:ts framlagt förslag till beräkning av vissa inkomster å riksstaten för budgetåret 1939/40 m. m.

I anledning av bland annat propositionen nr 305 hade inom riksdagen avgivits de likalydande motionerna nr 342 i första kammaren av herr *Linderot* och nr 513 i andra kammaren av herr *Hagberg* i Luleå m. fl.

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 305 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med avslag å de likalydande motionerna I: 342 av herr *Linderot* och II: 513 av herr *Hagberg* i Luleå m. fl., såvitt motionerna avsåge skatteprocenten, besluta, att bottenskatt enligt 18 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skulle för år 1939 utgå med 120 procent av grundbeloppet för skattskyldiga, som avsåges i 18 § 2 mom. a) och c) nämnda förordning, samt med 130 procent av grundbeloppet för skattskyldiga, som avsåges i samma moment b); samt

2) att bevillningarna för budgetåret 1939/40 måtte beräknas sålunda:

Inkomst- och förmögenhetsskatt	kronor	330,000,000
Särskild skatt å förmögenhet	»	29,000,000
Utskiftningsskatt och ersättningsskatt	»	500,000
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	»	300,000
Stämpelmedel	»	65,000,000
Automobilskattemedel:		
a) Fordonsskatt	kronor	37,000,000
b) Bensinskatt	»	99,000,000
Tullmedel	»	190,000,000
Accis å silke	»	2,250,000
Accis å margarin och vissa andra fettvaror	»	35,000,000
Tobaksskatt	»	112,000,000
Brännvinstillverkningsskatt	»	20,000,000

Ang. beräkning av bevillningarna för budgetåret 1939/40 m. m. (Forts.)

Rusdrycksförsäljningsmedel:

Partihandelsbolag	»	24,000,000
Detaljhandelsbolag	»	25,000,000
Omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker	»	115,000,000
Maltskatt	»	33,000,000
Postverket (överskott)	»	16,000,000

Reservation hade avgivits av herrar *Anderson* i Norrköping, *Velander*, *Gustaf Björkman*, *Sylwan* samt *Hagberg* i Malmö, vilka ansett, att utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

1) att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:t i propositionen nr 305 framlagda förslag angående skatteprocenten samt med avslag å de likalydande motionerna I: 342 och II: 513, besluta, att i 20 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt omförmälda procenttal skulle för de i 18 § 2 mom. a), b) och c) samma förordning avsedda skattskyldiga utgöra 120; samt

2) att bevillningarna för budgetåret 1939/40 måtte beräknas sålunda:

Inkomst- och förmögenhetsskatt	kronor	322,000,000
Särskild skatt å förmögenhet	»	29,000,000
Utskiftningskatt och ersättningsskatt	»	500,000
Bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter	»	300,000
Stämpelmedel	»	65,000,000
Automobilskattemedel:		
a) Fordonsskatt	kronor	37,000,000
b) Bensinskatt	»	99,000,000
Tullmedel	»	198,000,000
Accis å silke	»	2,250,000
Accis å margarin och vissa andra fettvaror	»	35,000,000
Tobaksskatt	»	112,000,000
Brännvinstillverkningsskatt	»	20,000,000
Rusdrycksförsäljningsmedel:		
Partihandelsbolag	»	24,000,000
Detaljhandelsbolag	»	25,000,000
Omsättnings- och utskänkningsskatt å spritdrycker	»	115,000,000
Maltskatt	»	33,000,000
Postverket (överskott)	»	16,000,000

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Riksdagen håller ju nu på att åtskiljas, och jag skall icke förlänga pinan med något längre inlägg utan fatta mig mycket kort.

Jag vill först erinra om, att vi nu i stort sett befinna oss i samma situation som när vi för ett år sedan hade att behandla budgetregleringen. Situationen var då i stort sett densamma som nu, ty under riksdagen hade tillkommit utgiftskrav, vilka hade rubbat förutsättningarna för den finansplan, som förelåg i statsverkspropositionen. I år ha de utgiftsökningar, som inträffat efter statsverkspropositionens framläggande, stigit till ett så betydande belopp som 88.5 miljoner kronor. Det har emellertid inträffat också någonting annat, nämligen att den nya inkomstberäkning, som framlades i slutet av maj, visat, att flertalet inkomstposter stigit så betydligt, att trots dessa avsevärda utgiftsstegringar det går att utan allt för långtgående skatteskrpningar åstadkomma balans i budgeten. Om icke dessa extra utgiftsökningar hade kommit

Ang. beräkning av bevällningarna för budgetåret 1939/40 m. m. (Forts.)
till under riksdagens lopp, skulle på grund av de nu beräknade inkomstökningarna ett överskott ha uppstått i budgeten, som hade räckt till att icke bara täcka den brist, som redovisades i statsverkspropositionen, utan därutöver ge ett överskott. Nu är i stället situationen den, att till följd av de stora utgiftsökningarna föreligger en brist på 43 miljoner kronor, som skall täckas.

Enligt finansministerns förslag skall denna brist täckas genom följande åtgärder. Inkomst- och förmögenhetsskatten skall uttagas med 120 procent för fysiska personer och med 130 procent för aktiebolag. I statsverkspropositionen hade föreslagits en uttagsprocent, som var lika för fysiska personer och för aktiebolag, nämligen 110 procent. Denna skatthöjning beräknas ge en ökad inkomst- och förmögenhetsskatt på 30 miljoner kronor, därav 8 miljoner genom det högre procenttalet för bolagen. Vidare har riksdagen redan beslutat en höjning av grundavgiften för omsättningsskatten på spritdrycker med 40 öre. Detta beräknas ge en inkomstökning på 10 miljoner kronor. Slutligen har riksdagen också beslutat en jämkning av tobaksbeskattningen, vilken beräknas ge en inkomstökning på 3 miljoner kronor. Därmed skulle bristen, 43 miljoner kronor, vara täckt.

Det har i år icke stått mycken strid om budgetens finansiering. I stort sett har inom bevällningsutskottet rätt enighet vid behandlingen av de föreliggande propositionerna, om hur man skulle gå tillväga för att täcka bristen. Man har varit enig om, att fördela denna täckning på den direkta och den indirekta beskattningen.

Jag vill med anledning av några ord, som yttrades i natt, när bevällningsutskottets betänkande nr 39 om höjning av omsättnings- och utskänkningskatten å spritdrycker behandlades, framhålla, att det är en alldeles oriktig framställning av förhållandena när en talare gör gällande, att man tillgriper spritskatten för att få in försvarsmiljonerna, eller, som det också har sagts, att den del av svenska folket, som konsumerar spritdrycker, nu får suppa ihop de pengar, som försvaret behöver. Jag förstår, att detta kommer att utnyttjas på sina håll i ett agitatoriskt syfte. Jag vill emellertid gentemot detta påstående framhålla, att det först och främst är oriktigt att försöka göra gällande, att en viss inkomstpost är avsedd för en viss utgift. Jag vill vidare framhålla, att vi under de gångna åren i stället för att tillgripa indirekta skatteförhöjningar, t. ex. höjda spritskatter, ha med direkta skatter täckt betydligt ökade utgifter för sociala ändamål. De, som äro motståndare till en ökad spritbeskattning när det gäller försvaret, men som äro anhängare av en ökad spritbeskattning, när det gäller sociala ändamål, böra erinra sig vad som skrevs av 1935 års särskilda utskott, om finansieringen av de ökade kostnaderna för folkpensioneringen. Utskottet framlade en finansieringsplan, som upptog i första rummet höjning av omsättningsskatten på spritdrycker, vidare höjning av kaffetullen samt möjligen någon ökning av tobaksskatten. »Härigenom skulle», hette det i särskilda utskottets utlåtande, »för de närmaste åren statsverket tillföras inkomster, som motsvara kostnadsökningen för pensionsreformens genomförande.» Detta skrevs år 1935. Sedan dess ha ju icke bara kostnaderna för pensionsreformen stigit avsevärt, utan även åtskilliga andra kostnadskrävande sociala reformer tillkommit. Någon höjning av den indirekta beskattningen har emellertid icke skett sedan 1933, och spritbeskattningen har varit oförändrad tills det beslut, som fattades i går. I stället har under dessa år en betydande ökning av den direkta beskattningen skett. Under den sist förflutna 10-årsperioden har å andra sidan en ganska betydande nedsättning i den indirekta beskattningen skett. Sålunda har sockerskatten vid upprepade tillfällen först sänkts för att slutligen 1929 helt avskaffas. Den 1

Ang. beräkning av bevilningarna för budgetåret 1939/40 m. m. (Forts.)
juli 1929 infördes tullfrihet på apelsiner och citroner och en del andra sydfrukter. Kaffetullen har sänkts för att sedan åter i samband med den senaste krisen höjas till ungefär samma belopp som tidigare. Efter 1933 har emellertid som sagt ingen som helst förändring i den indirekta beskattningen ägt rum. Jag tror att det är befogat att göra dessa erinringar, då man tydligen på sina håll nu tänker sätta i gång med en agitation, i vilken man försöker göra gällande, att vi, för att få medel till ökade försvarsutgifter, våldsamt stegrad den indirekta beskattningen. Detta är icke med verkliga förhållandet överensstämmande.

Jag har redan betonat, att inom bevilningsutskottet i det väsentliga rått enighet om de skatteåtgärder, som erfordrats för täckande av bristen i årets budget. Det är endast på en punkt där meningarna gått isär. Det gäller höjningen av procentsatsen för bolagsskatten. Enligt finansministerns förslag skall, såsom jag nyss nämnde, inkomst- och förmögenhetsskatten för fysiska personer uttagas med 120 procent och för aktiebolagen med 130 procent av grundbeloppet. Fem reservanter inom bevilningsutskottet göra gällande, att detta förslag står i strid med den av fjolårets riksdag beslutade skattereformen och dess andemening. Då jag själv deltagit i utarbetandet av denna skattereform kan jag som min personliga uppfattning deklarerera, att man under det förberedande arbetet på skattereformen utgick ifrån, att det normala skulle vara att samma uttagningsprocent skulle gälla såväl för fysiska som för juridiska personer, men att man för att kunna i en för näringslivet svår situation bereda bolagen och de juridiska personerna en skattelindring borde möjliggöra en differentierad skatteprocent. Denna differentiering av skatteprocenten mellan fysiska och juridiska personer tar sikte på möjligheten av att i en för näringslivet svår situation sänka skatteprocenten för de juridiska personerna och alltså ta ut en lägre skatt av bolagen än av de fysiska personerna. Fjolårets bevilningsutskott skrev också i sitt betänkande rörande skattereformen, att den föreslagna differentieringen av grundbeloppsprocenten kunde bli av stort värde. Det hette vidare: »Utskottet avsåg då liksom kommittén särskilt möjligheten att under en utpräglad lågkonjunktur stödjade näringslivet genom fastställande av lägre uttagningsprocent för affärsdrivande juridiska personer än för andra skattskyldiga. En liknande differentiering av skattebördan hade för övrigt åstadkommits under den senaste lågkonjunkturen genom att aktiebolagen undantagits från extra inkomst- och förmögenhetsskatt. Att å andra sidan — såsom motionsvis yrkats — i författningen fastställa maximering av grundbeloppsprocenten för juridiska personer till den procent, som för året skulle gälla för fysiska personer, ansågs utskottet icke påkallat. »Såsom kommittén framhållit», skrev utskottet vidare, »torde i normala fall ett enhetligt grundbelopp böra fastställas.» Detta uttalande av bevilningsutskottet lämnade riksdagen utan anmärkning, och därför anser jag, att man får utgå ifrån, att statsmakterna ha varit eniga om att i normala fall ett enhetligt grundbelopp skulle gälla, och att en olikhet i uttagningsprocenten mellan fysiska och juridiska personer endast skulle komma till stånd under den förutsättningen, att det gällde att bereda de juridiska personerna, således närmast aktiebolagen, en viss skattelindring. Dessa synpunkter ha nu framlagts i den reservation, som är fogad till bevilningsutskottets betänkande.

Vad sedan gäller beräkningen av bevilningarna i allmänhet får man ju erkänna, att den uppräknig av olika inkomstposter, som jag nyss antydde, vittnar om en ganska kraftig optimism, om man jämför siffrorna med beräkningarna i statsverkspropositionen, men denna optimism torde vara berättigad. Utvecklingen av vårt ekonomiska liv under det senaste halvåret berättigar till en

Ang. beräkning av bevillningarna för budgetåret 1939/40 m. m. (Forts.)
väsentligt mera optimistisk bedömning av den närmaste framtiden än den som var möjlig vid statsverkspropositionens framläggande. Bevillningsutskottet har ingen erinran att göra mot de uppräknings, som finansministern har föreslagit. Jag tror, att man rent av skulle kunna gå något längre på vissa skatteposter. Å andra sidan ha de förnyade beräkningar, som gjorts rörande inkomst- och förmögenhetsbeskattningen på grundval av det nu föreliggande taxeringsmaterialet, givit vid handen, att man kanske får räkna med ett något svagare skatteunderlag än vad som tidigare har räknats med. Jag vill dock framhålla, att de föreliggande uppgifterna ingalunda äro så fullständiga, att de medge en verkligt pålitlig bedömning av förhållandena. I de uppgifter, som förelagts utskottet, saknas bland annat de för dessa beräkningar betydelsefulla städerna Stockholm och Malmö, och då man vet, vilken betydande roll bolagen i dessa städer spela, är det klart, att materialet måste anses som rätt bristfälligt.

Den intäkt av den direkta beskattningen och närmast inkomst- och förmögenhetsskatten, som har upptagits i propositionen, kan med någorlunda säkerhet beräknas. Här gäller det ju inte inkomster, som äro beroende av en ännu oviss konjunktur, utan det är redan intjänade inkomster. Annorlunda ställer det sig naturligtvis vid beräkningen av sådana inkomstposter som tullmedlen, vilka äro oerhört starkt konjunkturbetonade. I detta fall ha reservanterna dock vågat gå något längre än vad finansministern har gjort och i tullmedlen funnit täckning för de 8 miljoner kronor, som vid ett bifall till deras förslag skulle erfordras för att ersätta den extra bolagsskatt, som upptagits i propositionen. Den starka ökningen av tullintäkterna under den allra senaste tiden och även i viss mån erfarenheterna från gångna år, vilka ha visat, att tullinkomsterna ha varit lågt beräknade synas oss berättiga till denna åtgärd.

I stort sett är inkomstberäkningen i år mera spänd än den varit tidigare år. Men under förutsättning, att konjunkturen inte under den närmaste tiden undergår någon avgjord försämring, tror jag det finns goda förhoppningar, att även dessa inkomstberäkningar komma att hålla, och att således budgeten icke kommer att ge något underskott. Under en följd av år har budgeten givit betydande överskott, och därigenom har behållningen i budgetregleringsfonden kommit upp till en summa på 150 miljoner kronor. Det är jämnt dubbla beloppet mot vad som ansetts som normalbehållning i denna fond. Det är dock vår mening, att man skall bringa denna budget att balansera utan att behöva tillgripa fonden, ty vår optimism hänför sig till den gynnsamma utveckling, som vårt näringsliv har visat under det senaste halvåret. Så vitt man nu kan bedöma läget och utsikterna på det rent ekonomiska området — med bortseende från verkningarna av ett krig eller utrikespolitisk kris — bör det svenska näringslivet ha goda förutsättningar att kunna prestera de inkomster, som äro upptagna i den nu föreliggande inkomstberäkningen.

Jag skall, herr talman, inte förlänga debatten vidare, utan med anförande av dessa synpunkter ber jag att få yrka bifall till den reservation, som är fogad till utskottets betänkande.

Häruti instämde herrar *Hagberg* i Malmö och *Lithander*.

Herr *Olsson* i Gävle: Herr talman! Som bevillningsutskottets ärade ordförande framhöll är det endast på en punkt, som det råder delade meningar i det här föreliggande förslaget, och det är frågan, om i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och utskottets tillstyrkande uttagningsprocenten för juridiska personer skall ligga tio procent över uttaget för fysiska personer, eller om denna täckning skall ske, såsom reservanterna ha föreslagit, genom en uppräknings av tullmedlen från 190 till 198 miljoner kronor.

Ang. beräkning av bevillningarna för budgetåret 1939/40 m. m. (Forts.)

Jag skall gärna erkänna, att för mig hade idealet varit, om vi hade fått pröva det nya skattesystemet från de förutsättningar, som finansministern hade föreslagit i statsverkspropositionen, alltså med en uttagningsprocent av 110. Vi hade därigenom uppnått den bästa jämförelsen med det gamla systemet, och man kunde således ha fått erfarenhet av huru de olika avdragen för familjer m. m. hade verkat för de enskilda skattebetalarna ute i landet. Men detta normala förhållande har inte kommit att råda, och det förklarar naturligtvis helt och hållet den ståndpunkt, som bevillningsutskottet har intagit till den senare kungl. propositionen. I skattekommittén diskuterades ju problemet om differentieringen av uttagningsprocenten, och det är här, som tvisten har sin springande punkt. Det är naturligtvis riktigt — det finns ingen anledning att förneka detta — att resonemanget till huvudsaklig del rörde sig om en lägre uttagningsprocent för näringslivet, alltså för de juridiska personerna, under svåra tider. Det var ju detta vi hade erfarenhet av på grund av att varken den extra inkomstskatten eller den särskilda förmögenhetsskatten under de föregående åren hade drabbat näringslivet. Då är frågan: ligger det uti det allmänna resonemang, som man den gången förde, några avgörande skäl för att icke gå med på ett bifall till det nu föreliggande förslaget från bevillningsutskottet? Enligt min och utskottsmajoritetens mening kunna skälen häremot icke ha den styrka, som man från reservanternas sida har velat göra gällande. Utskottsmajoriteten förnekar inte heller, att man i normala fall bör följa den väg och de synpunkter, som reservanterna ha gjort sig till förespråkare för. Men vi våga påståendet, att när man, sedan statsverkspropositionen är uppgjord och alla beräkningar verkställda, lägger ovanpå detta nya tiotal och många tiotal miljoner, kan detta icke räknas såsom en normal företeelse, utan en företeelse som man helst skulle önska icke hade inträffat. Nu har den inträffat på grund av omständigheter, som ingen har kunnat behärska. Man har att finna sig i detta faktum, och då har man också att konstatera, att detta icke kan anses såsom ett normalt läge. Vi ha ansett oss ha så mycket större skäl att intaga den ståndpunkten, som det inte, vid sidan av dessa skattehöjningar, saknas beslut, vilka redan äro fattade av riksdagen, om höjning eller uttagning av indirekta skatter, som innebära en större börda för de fysiska personerna än den som lägges på bolagen i form av de extra 8 miljonerna.

Jag tror således, att, med hänsyn till den föreliggande situationen och med hänsyn till en rimlig fördelning av de nya bördorna, Kungl. Maj:ts av bevillningsutskottet tillstyrkta förslag är sådant, att det med gott samvete kan accepteras av riksdagen. Jag vill, herr talman, med anförande av dessa synpunkter hemställa om bifall till bevillningsutskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Ericson* i Boxholm.

Herr *Andersson* i Rasjön: Herr talman! Även jag anser mig kunna acceptera det föreliggande förslaget till beräkning av bevillningarna för nästa budgetår. I det uppkomna läget, då nya och stora behov av skatteintäkter ha anmält sig, ligger närmast till hands en höjning av grundbeloppsprocenten å inkomst- och förmögenhetsskatten, och en sådan höjning har också tillgripits. Eljest hade från vårt håll rekommenderats en höjning av spritskatten, och förslaget innehåller ju jämväl en dylik höjning.

Vad meningsskiljaktigheterna röra sig om är lämpligheten av att hålla olika grundbeloppsprocent för enskilda skattskyldiga och för bolag. Jag är villig vitsorda vad bevillningsutskottets ordförande här har sagt rörande förhandlingarna inom skattekommittén. Givetvis har man där förutsatt, att i ett normalt läge en avvikelse sådan som nu föreslås icke borde ifrågakomma. Men

Ang. beräkning av bevällningarna för budgetåret 1939/40 m. m. (Forts.)

man kan inte tala om någon överenskommelse, som har karaktären av en utfästelse, och jag vill ingalunda medge, att en sådan föreligger. Det resonemang, som fördes i skattekommittén — det återfinnes i dess handlingar — och som gick ut på att man i ett visst givet läge skulle kunna hålla en lägre uttagningsprocent för juridiska personer, måste givetvis förutsätta, att möjligheten till ett motsatt förfaringssätt har hållits öppen. Därest så inte varit fallet, borde ett uttryckligt uttalande i annan riktning ha förekommit, men något sådant återfinnes icke vare sig i skattekommitténs betänkande eller i propositionen i fjol. Jag vill alltså i detta sammanhang betona, att jag betraktar detta avsteg från en god princip som helt och hållet betingat av de extraordinära förhållanden, som uppkommit under denna riksdag, och jag skulle inte vilja vara med om att godta ett förfaringssätt med en högre uttagningsprocent för juridiska personer, därest ett sådant förslag inginge som led i de beräkningar, som ligga till grund för framläggande av en finansplan. Bevillningsutskottets ärade ordförande sade i går i en polemik med mig, att riksdagen dess värre inte alltid kan vara konsekvent. Jag får nu tillfälle att returnera denna replik. Här föreligger också ett tillfälle, då riksdagen inte kan vara konsekvent, utan av omständigheternas makt tvingas att göra någonting, som man strängt taget inte vill göra.

Vad nu angår det förslag till täckning av vad som brister i budgeten, som återfinnes i högerens reservation, måste jag säga, att det är betydligt starkare i motiveringen än i fråga om yrkandet. Förslaget innebär ju ingenting annat än att man genom att uppräknatullinkomsterna med 8 miljoner kronor skall åvägabringa balans i budgeten. Det är alltså inte fråga om någon reell täckning, det är bara en papperstäckning. Jag har skäl att i detta sammanhang återkomma till vad som förekom här under försvarsdebatten, då jag efterlyste vilka planer, som man hade gjort upp på högerhåll för att finansiera de långt gående krav, som från det hållet hade ställts i försvarshänseende, krav som, därest de skulle realiserats, hade dragit en kostnad på ungefär 25—30 miljoner kronor. Man svarade då, att man hade noga övertänkt denna sida av saken, och att man var beredd att framlägga förslag till finansiering av de beslut, som skulle föranledas av de gjorda yrkandena. Jag vill säga, att om de förslag, som nu föreligger här i högerreservationen, äro en del av denna plan, då är det ett mycket dåligt försök att komma från konsekvensen av sina egna yrkanden. Man kan väl inte bolla med optimism och pessimism hur mycket som helst; man kan väl inte hänge sig åt den svartaste pessimism, när man bedömer det utrikespolitiska läget och chanserna ifråga om krig och fred, och sedan hysa den allra ljusaste optimism, när det gäller att kalkylera med tullinkomsterna för det år, som kommer. Ty är det så, att man har några farhågor för krigiska förvecklingar ute i Europa under det stundande budgetåret, får man räkna med att tullinkomsterna i högsta grad påverkas därav. Och att i ett sådant läge göra en uppräknatullinkomsterna är ingenting annat än rent självbedrägeri, om man nämligen tror på riskerna för förvecklingar av krigisk art.

Härtill skulle jag vilja foga två anmärkningar, som föranletts av den nu inträdda budgetära situationen. Den ena är, att det för framtiden borde vara möjligt att undvika tilläggspropositioner, som medföra sådana ekonomiska konsekvenser, som fallet varit såväl i fjol som i år. Man kan ju säga, att dessa tilläggspropositioner ha varit föranledda av exceptionella förhållanden, men dess värre ha ju också dessa förhållanden nu stadgat sig så, att man nödgas betrakta dem som normala. Det borde därför inte vara uteslutet, att, därest ytterligare extra anordningar i försvarshänseende måste företagas, dessa kunde planeras och beräknas i så god tid före framläggandet av nästa års stats-

Ang. beräkning av bevilningarna för budgetåret 1939/40 m. m. (Forts.)
verksproposition, att kostnaderna kunna tas i betraktande vid uppgörandet av finansplanen. Därmed är inte sagt, att förslagen behöva vara fullt utarbetade och specificerade, men i varje fall borde man kunna överblicka de eventuella utgifterna.

Den andra reflexionen är ungefär densamma som bevilningsutskottets ärade ordförande gjorde, att det trots allt framgår av de beräkningar, som här föreligga, att statens finansiella ställning är god. Men den omständigheten bör inte föranleda till fortsatt sangvinism.

Min sista anmärkning skulle vara den, att den slutsumma, till vilken budgeten har bringats upp till följd av de extraordinära utgifterna och till följd av de nya skatteuttagningarna, inte får på något sätt bli prejudicerande och i framtiden komma att betraktas som en normal slutsumma för en svensk statsbudget.

Herr **Anderson** i Norrköping erhöll ordet för kort gemäle och yttrade: Herr talman! Herr Andersson i Rasjön förebrädde oss, att vi inte hade redovisat för hur vi skulle klara budgetsituationen i det fallet, att riksdagen hade bifallit våra försvarsmotioner, varigenom ytterligare 20 miljoner kronor hade varit att täcka. Jag ber att få säga herr Andersson i Rasjön, att i den situationen hade vi givetvis varit beredda att själva föreslå och medverka till genomförandet av skatteåtgärder av helt annat slag än de nu erforderliga. Vi hade varit beredda att föreslå den höjning av den direkta och indirekta beskattningen, som hade varit nödvändig för att skaffa det erforderliga beloppet. Som läget i detta fall är, när det endast gällt en differens på några få miljoner kronor, ha vi inte ansett det nödvändigt att vidtaga några andra åtgärder än de i reservationen föreslagna.

Härpå anförde:

Herr **Lundell**: Herr talman! Jag skall inte närmare gå in på den fråga, som delvis berörts av herrar Ivar Anderson och Olsson i Gävle, nämligen i vad mån statsmakterna ifråga om förhållandet mellan de olika skatteprocentsatserna borde anse sig bundna av vissa uttalanden, som förekommit vid genomförandet av fjolårets skattereform och under förarbetena för denna, utan det är en annan synpunkt på merbelastningen av bolagen, som jag här skulle vilja framföra till den kraft och verkan det hava kan.

Jag har funderat en del över vad motiveringen kan vara till att man beslutar sig för att föreslå en extra skatteprocent för bolag, som ligger tio procent högre än den som gäller för fysiska personer. Det är ett egendomligt förhållande, att ingen som helst motivering för detta förslag finnes anförd i den kungl. propositionen — åtminstone har jag inte kunnat finna någon sådan — det bara föreslås utan vidare, att en skatteprocent av 120 skall gälla för fysiska personer och för juridiska personer en skatteprocent av 130.

Denna differentiering mellan fysiska och juridiska personer ter sig ganska egendomlig mot bakgrunden av de lättnader, som i fjolårets skattereform gavs åt de juridiska personerna. Vi minnas, att en friare avskrivningsrätt genomfördes och även rätt för vederbörande att under vissa år göra skattefria avsättningar till konjunkturinvesteringssonder. Det förefaller, som om man vid statsverkspropositionens uppgörande delvis hade underskattat den verkan, som dessa medgivanden åt de juridiska personerna kunde komma att få; såvitt jag har kunnat se har man inte räknat med större minskning av skatteunderlaget än ungefär 20 miljoner kronor. Den beräkning av skatteunderlaget, som man nu närmast uppgjort på grundval av förhandsuppgifter om årets taxeringar, visar

Ang. beräkning av bevilningarna för budgetåret 1939/40 m. m. (Forts.)
ju, att därtill skulle komma en ytterligare minskning av skatteunderlaget, som preliminärt är beräknad till 43 miljoner kronor. Sammanlagt skulle alltså en minskning på 63 miljoner i aktiebolagens beskattningsbara belopp uppkomma genom de i fjolårets skattereform beslutade lättnaderna. Räknar man ut vad detta skulle innebära i skattelättnad för dessa juridiska personer och därvid räknar efter 12 procent, som är föreslaget för de fysiska personerna, kommer man fram till en summa av ungefär 7.6 miljoner kronor. Genom de lättnader, som i fjol beviljades, skulle alltså bolagen ha fått en skattelättnad på 7.6 miljoner kronor för ifrågavarande beskattningsår. — Nu föreslås, att man skall lägga på 10 procent extra för dessa juridiska personer för samma beskattningsår, och det belopp, som därigenom skulle inflyta, beräknas till 8 miljoner kronor. Alltså förefaller det, som om man i fjol från statsmakternas sida med ena handen har givit 7.6 miljoner kronor i skattelättnader och i år med den andra handen tar tillbaka 8 miljoner kronor i form av ökad skatt. Detta ter sig naturligtvis ganska egendomligt från bolagens synpunkt, och jag förmodar, att de ställa sig rätt undrande.

Nu fråga sig säkerligen bolagen, huruvida finansministern, därest de i det bokslut, som nästa år kommer att framläggas för taxeringsmyndigheterna, använda sig av 1938 års skattemedgivanden lika mycket eller kanske ännu mera än i år, då skulle komma att ytterligare justera skatteprocenten uppåt för juridiska personer liksom för att kompensera den skatteminskning, de fått genom dessa medgivanden. Det är ju mycket möjligt, att motiveringen för denna differentiering i år inte alls är en sådan tanke på kompensering, men för dessa juridiska personer ser det onekligen ut på detta sätt på grund av att beloppen något så när motsvara varandra. Då måste man ju också fråga sig: vad skulle under sådana förhållanden 1938 års skattelättnad för de juridiska personerna egentligen tjäna till, om man är beredd att redan året därpå, när den skall börja tillämpas, taga den tillbaka?

Dessutom får man inte glömma bort, att de lättnader, som förra året medgavs ifråga om fria avskrivningar och avsättning till konjunkturinvesteringssonder, icke voro några medgivanden i fråga om kapitalbelopp utan egentligen gällde ränta på kapitalbelopp; det var alltså liksom förskottade lättnader. Samma belopp, som avdragas fortare till följd av rätten till fria avskrivningar och avsättningar till konjunkturinvesteringssonder, skulle i alla fall ha fått avskrivas några år senare. Det är alltså inte — om jag så får uttrycka mig — fråga om några lättnader beträffande avskrivningsbeloppens sammanlagda storlek utan endast beträffande räntan på avskrivningsbeloppen. Den merpålagga på 8 miljoner kronor, som nu lägges på aktiebolagen, är däremot definitiv; den kan inte på något sätt återgå eller betraktas på samma sätt som den lättnad, jag nyss talade om. Vilken än motiveringen kan ha varit för finansministerns förslag om en uttagningsprocent av 130 för aktiebolagen, se nog dessa med undran på förfarandet.

Vad sedan angår det av reservanterna föreslagna sättet till balansering av budgeten, är det ju klart, att balansering nog har kunnat åstadkommas på åtskilliga andra sätt än det som föreslagits. Jag skall emellertid inte beröra denna sak, utan jag har bara velat göra den anmärkning, som jag här gjort om pålagorna för de juridiska personerna, och slutar med att yrka bifall till reservationen.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Jag skall be att få göra en liten anmärkning i anledning av diskussionen om de olika uttagningsprocentsatserna för fysiska och juridiska personer. Det har nog från början förelegat en viss meningsskiljaktighet rörande innebörden även av skatte-

Ang. beräkning av bevillningarna för budgetåret 1939/40 m. m. (Forts.) sakkunnigas förslag. Den kungliga propositionen uttryckte sig också mycket kortfattat om saken, men jag kan förklara, att jag hela tiden varit av den meningen, att man i denna fråga får laga efter lägligheten, d. v. s. ta hänsyn till hur man vid varje särskilt tillfälle rimligen skall avväga skattebördan mellan enskilda och bolag.

Att utskottet talar om en lägre uttagningsprocent för de juridiska personerna under dåliga tider har jag uppfattat såsom varande ett exempel, inte minst beroende därpå, att utskottet säger *särskilt*. Det hade varit alldeles onödigt att infoga ett sådant ord, om man hade menat, att uttagningen skulle vara regelbunden. Jag vill tillfoga ett såvitt jag förstår alldeles avgörande bevis för att denna tolkning är riktig och att alltså herr Andersson i Rasjön har rätt, när han säger, att det inte kan ha varit meningen att utesluta möjligheten av ett motsatt förfarande. Det framgår därav, att högerreservanterna vid förra årets riksdag direkt yrkade, att ett stadgande skulle införas, som för varje år bestämde, med vilka procenttal botten-skatten skulle utgå. Det heter i högerreservationen: »därvid iakttages, att nämnda procenttal beträffande skattskyldiga, som avses i 18 § 2 mom. b)», — d. v. s. juridiska personer — »ej må sättas högre än för de skattskyldiga, som omförmälas i 18 § 2 mom. a)».

Detta yrkande av reservanterna avslogs av riksdagen, vilket måste innebära att man ville hålla möjligheten öppen att även tillämpa en högre procentsats för bolagen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogs första lagutskottets utlåtande, nr 47, i anledning av **Kungl. Maj:ts** proposition med förslag till grunder för dyrtidstillägg åt präster för budgetåret 1939/40.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 15.

Föredrogs andra lagutskottets memorial, nr 43, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 31 i anledning av dels **Kungl. Maj:ts** proposition med förslag till arbetstidslag för detaljhandeln m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Henriksson**: Herr talman! När arbetstidslagen för detaljhandeln behandlades här i kammaren, då riktades en kritik mot utskottets formulering av övergångsbestämmelserna. Det var speciellt mot ett ord i den mening, som lyder: »Lagen skall dock icke verka rubbning i sådant före den 1 juni 1939 träffat avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare, som gäller för viss, den 1 januari 1940 ännu icke tilländalupen tid.»

Kritiken riktade sig mot ordet *avtal*. Man påpekade, att detta innefattar även muntliga avtal, och att man icke skulle kunna överblicka konsekvenserna eller räckvidden av dessa muntliga avtal. När denna kritik sedan samlade majoritet och kamrarna stannade i olika beslut och det var fråga om en sammanjämkning, så skulle ju ett tillmötesgående av denna kritik ha kunnat ske

Ang. kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande förslaget till arbetstidslag för detaljhandeln m. m.

Ang. kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande förslaget till arbetstidslag för detaljhandeln m. m. (Forts.)

genom ett antagande av den formulering, som föreslagits i reservationen, där man före ordet avtal tillfogat ordet »skriftligt». Bestämmelsen skulle alltså gälla endast beträffande skriftliga avtal. Nu har emellertid sammanjämningsförslaget icke fått denna formulering, utan man har i stället understrukit giltighetstiden, vilket säkerligen kan vålla åtskilliga besvärligheter i praktiken.

Efter vad det upplysts finns det ingen formell möjlighet att ställa yrkande på reservationens formulering, och därför har jag, herr talman, intet yrkande, utan vill endast beklaga, att sammanjämningsförslaget har fått denna formulering och icke den som reservanterna föreslagit.

Herr Sandström: Herr talman! Jag har deltagit i detta ärendes behandling inom andra lagutskottet och kan icke vara tillfredsställd med det förslag till sammanjämkning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande övergångsbestämmelserna, som utskottet framlagt i det föreliggande memorialet. Redan då utskottets ursprungliga beslut fattades ingicks ett slags kompromiss i fråga om dessa övergångsbestämmelser. Det hade då legat nära till hands, att utskottet hade vidhållit sin ursprungliga mening och uppmanat andra kammaren att biträda första kammarens beslut. Det kanske dock var ofrånkomligt att i detta fall ge andra kammaren, som man säger, en fjäder i hatten. Det måste göras ett tillmötesgående även åt denna kammare, och på detta sätt tillkom det nya sammanjämningsförslaget. Jag tyckte dock, att utskottet i detta fall gick för långt; det hade kunnat stanna vid det förslag, som innefattas i den reservation, som är fogad till memorialet av herr Tamm m. fl.

Det är ju en gammal fundamental svensk grundsats, att avtal skola hållas i helgd. Genom det förslag som utskottet framlagt har denna grundsats blivit skamfilad. Det rör sig om inte så få träffade avtal, vars giltighetstid utgår efter den 1 januari 1940; vi utrönte under utskottsbehandlingen, att man måste uppskatta dem till minst tusentalet, men sannolikt är det ännu flera. Följden av denna sammanjämkning, som nu säkert blir bifallen, blir, att dessa tusen lokalavtal, som i sin tur äro baserade på ett riksavtal, kanske komma att få ändras vid årsskiftet. Detta kommer att bli en ganska opraktisk och omfattande historia. Det hade varit mycket bättre, om de fått utlöpa undan för undan, allt eftersom deras giltighetstid gått till ända.

Jag anser mig emellertid trots allt förhindrad att yrka bifall till den vid memorialet fogade reservationen. Det är ju inte praxis, och kanske även grundlagen lägger hinder i vägen härför, och med anledning härav nödgas jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag skall inte säga många ord. Jag vill endast säga till den siste ärade talaren, att ingen part blir riktigt nöjd med en kompromiss. Och det är en kompromiss, som här har gjorts. Hela denna fråga har hängt på det nya i lagen, att man infört ekonomiska bestämmelser. När vi i utskottet uppvaktades av representanter från de olika organisationerna, ansågs hela tiden övertidsbetalningen som det mest svårlösta problemet i fråga om avtalen. Däremot meddelade man, att i fråga om arbetstiden och andra bestämmelser fanns i avtalen i mycket stor utsträckning just den åttatimmarsdag, som här förut var fråga om.

När det därför gällt att sammanjämkna beslutet i första kammaren, vilken hade tagit utskottets förslag, och beslutet i andra kammaren, som helt och hållet gick ifrån tanken på en övergångsbestämmelse, så föreföll det majoriteten i utskottet som det riktiga, att man skulle bygga på det som hade varit svå-

*Ang. kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande förslaget till arbetstidslag
för detaljhandeln m. m. (Forts.)*

righeten, och svårigheten var ju just övertidsbetalningen eller § 8. Jag tror inte det är skäl att riva upp någon större debatt om vad som har skett i denna sak, eftersom man ändå inte kan rösta på reservationen. Jag är alldeles övertygad om att de båda ärade talarna inte på något sätt vilja stjälpas lagen genom att rösta emot den kompromiss, som här är föreslagen, och jag vill därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hage: Herr talman! Jag skulle inte ha begärt ordet om det inte hade varit så, att man gör sig skyldig till en fullständigt principiell motsägelse, när man antyder, att det varit riktigt, om andra kammaren hade tagit första kammarens beslut. Det står i gällande bestämmelser, att om första och andra kammaren stanna i olika beslut, har respektive utskott att försöka *sammanjämka*, och en sammanjämkning innebär inte, att den ena kammaren tar den andra kammarens beslut. Meningen med en sammanjämkning i detta fall är naturligtvis, att man skall söka finna en formulering av lagtexten, som ligger ungefär mitt emellan de olika ståndpunkterna. Detta gör, så vitt jag kan se, det förslag som utskottet framlagt, och jag ber att från denna utgångspunkt få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Sandström: Herr talman! Jag vill inte förlänga debatten. Endast ett par ord till utskottets ärade vice ordförande.

Då vi hade denna uppvaktning i utskottet, var det inte endast fråga om § 8 utan i kanske ännu högre grad fråga om § 7. Båda dessa paragrafer äro av mycket stort intresse för de avtalsslutande parterna i dessa organisationer, och det är beklagligt, att endast § 8 är undantagen men att § 7 skall ändra avtalen vid årsskiftet.

Jag vill tillägga, att det riksavtal, som företeddes för oss, upptog bestämmelser om att övertidstimmar skola betalas efter 25 % högre taxa än den ordinarie tiden.

Herr talman! Jag har inte annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande, nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften, m. m.

§ 17.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från utrikesutskottet:

nr 427, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av protokollet den 30 september 1938 rörande ändringar i Nationernas förbunds akt; och

Andra kammarens protokoll 1939. Nr 40.

nr 428, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av ett i Stockholm den 18 april 1939 undertecknat protokoll rörande ändring av 1928 års svensk-franska förliknings- och skiljedomstraktat;

från statsutskottet:

- nr 373, med överlämnande av beredskapsstat för budgetåret 1939/40;
- nr 375, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig krigsförsäkring;
- nr 377, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till enskilda vägar jämte motioner;
- nr 378, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till skolhusbyggnad i Tännäs skoldistrikt;
- nr 379, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till om- och nybyggnadsarbeten vid dövstumskolorna; och
- nr 380, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till statlig lagerhållning;

från sammansatta bevilnings- och andra lagutskottet:

- nr 420, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 225, såvitt angår förslag till förordning om ändring i vissa delar av motorfordonsförordningen den 23 oktober 1936 (nr 561) samt till förordning om ändring i vissa delar av vägtrafikstadgan den 23 oktober 1936 (nr 562), dels ock en inom riksdagen väckt motion, i vad avser nämnda författningsförslag;
- nr 421, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 225, såvitt angår förslag till förordning angående ändrad lydelse av 2 § förordningen den 2 juni 1922 (nr 260) om automobilskatt, dels ock en inom riksdagen väckt motion, i vad avser nämnda författningsförslag; och
- nr 422, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphävande av 1 § andra stycket lagen den 7 juni 1934 (nr 247) om straff för vissa brott vid förande av motorfordon;

från bevilningsutskottet:

- nr 423, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående visst avtal mellan aktiebolaget Vin- & spritcentralen och Mo och Domsjö aktiebolag;
- nr 424, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.; och
- nr 425, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 8 juni 1923 (nr 155) angående omsättnings- och utskänkningskatt å spritdrycker jämte i ämnet väckta motioner;

från bankoutskottet:

- nr 398, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa befattningshavare vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall m. m.;
- nr 399, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (valutalag);
- nr 400, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättring av vissa äldre tjänste- och familjepensioner m. m. jämte i ämnet väckta motioner;
- nr 401, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl., såvitt angår pensionsväsendet;
- nr 407, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsrätt för vissa professorer vid konsthögskolan och vissa tjänstemän vid konjunkturinstitutet; och
- nr 408, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bi-

drag till pensioneringskostnaderna för statens pensionsanstalt m. m. för budgetåret 1939/40.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 1.22 e. m.

In fidem
Sune Norrman.
